

Finansuojama Europos Sąjungos

NEUROSENSOMOTORIKA

Įgyvendinant projektą BREAK „Įveikiant kliūtis vaikų reabilitacijoje: nuo korekcijos link inkluzinio bendradarbiavimo“, nagrinėti vaikų psichomotoriniai gebėjimai, kurie glaudžiai susiję su sensoriniu ir motoriniu vystymusi, normaliu nervų sistemos funkcionavimu.

Socialiniai įgūdžiai yra bendros vaiko raidos kompleksinė sritis, jie ima vystytis nuo užsimezgimo. Gimus vaikeliui jau pirmosiomis jo gyvenimo dienomis matome koks svarbus psichomotorinis vystymasis, kuris ne tik glaudžiai susijęs su jutimų sistema, bet ir labai priklauso nuo galimybės gauti sensorinę informaciją iš aplinkos per įvairius pojūčių kanalus (regos, klausos, jutimų, vestibulinį, propriorecepcijos ir kt.). Jie formuoja pagrindą socialinių įgūdžių formavimui. Pojūčių kanalais sensorinė informacija pasiekia galvos smegenis ir formuojasi gebėjimas suvokti šiuos dirgiklius, juos identifikuoti ir reaguoti. Gauta informacija verčiama tam tikrais vaizdiniais, kurie sudaro vaikui jį supančio pasaulio vaizdą. Skelbiama, jog daugiau nei 90 proc. vaikų su raidos sutrikimais pasireiškia ir sensoriniai (jutiminiai) sutrikimai (Ayres ir kt., 2005).

Sensorinė moduliacija - tai gebėjimas adekvačiai reaguoti į sensorinę informaciją ir palaikyti tam tikrą aktyvumo lygį kasdienėje veikloje. Esant sensoriniam moduliacijos sutrikimui, smegenys apdoroja per daug (pernelyg reaguoja) arba per mažai (per mažai reaguoja) jutiminės informacijos. Žmonėms, turintiems sensorinės diskriminacijos sutrikimą, sunku pasakyti skirtumus tarp jutimo dirgiklių. Sensorinė disfunkcija taip pat gali pasireikšti laikinu nestabilumu ir dispraksija – abu pagrįsti motoriniais jutimo sutrikimais.

Sensoriniai poreikiai – gali pasireikšti ir maisto tekstūros netoleravimu, maisto uostymu, išrankumu maistui. Asmeniui su sensoriniais poreikiais gali būti nemalonu plauti galvą, šukuotis, valyti dantis, būti tarp žmonių triukšmingoje aplinkoje.

Sensoriškai hiperjautrus	Sensoriškai hipojautrus	Sensoriškai ieškantis
Vengiantis stimulų: perdėtas, itin jautrus nervų sistemos atsakas į dirgiklį, kurį dauguma žmonių laiko įprastu ir toleruotinu. Įsijungia savisauga kovoti arba bėgti (angl. fight or flight).	Pasyvus: nereagavimas arba nepakankamas atsakas į dirgiklį. Gali būti lėtesnis arba mažiau intensyvus reagavimas į dirgiklį nei daugelio žmonių.	Trokštantis stimulų: kad jutimą užregistruotų centrinė nervų sistema, siekiama intensyvaus dirgiklio. Jo siekiama nuolat, tačiau dažnai veikla chaotiška dėl skirtingų jutimų poreikio siekio.
ANKSTYVOSIOS RAIDOS SIMPTOMAI		
Nervingumas. Greitai išsigąsta. Lėtesnė motorinė raida. Nepatinka, kai laiko ant rankų.	Lėtesnė motorinė raida. Seilėtekis. Mažas reaktyvumas į garso ir šviesos dirgiklius.	Patinka judėti. Jaučiasi labai laimingi sensoriškai prisotintoje aplinkoje. Galimas grubumas, veržimasis.
SIMPTOMAI, PASIREIŠKIANČIYS VĖLESNIAIS AMŽIAUS TARPSNIAIS		

<p>Vienos ar kelių sistemų hiperjautrumas. Taktiliškai gynybinis, netoleruoja tam tikrų drabužių, tekstūrų, būtina nukirpti etiketes, netoleruoja taktilinių patirčių (muilo, klijų, dažų) ant kūno. Netoleruoja daugelio maisto tekstūrų arba uosto maistą, išrankus maistui, lengvai ima žiaukčioti.</p>	<p>Svajuoja ir nesusikaupia tam, kas vyksta aplinkui. Ramus, atsiribojęs arba vienišius. Atrodo, kad nesusidomėjęs ir sunku įtraukti į veiklą. Veiklą tęsia neilgai, sunku susikaupiti ilgesniam laikui.</p>	<p>Nuolat liečia, atsidaužia, juda, neturi supratimo apie asmeninę erdvę. Daiktus gali dėti į burną. Prastas dėmesio sukaupimo lygis. Sumažėjęs savisaugos poreikis dėl impulsyvumo ir perdėtai rizikingo elgesio. Gali nuolat judėti, tačiau netvirtai, keistai vaikščioti, dažnai kristi, susižeisti, bet sužeidimą pastebi tik parodžius.</p>
<p>Netoleruoja galvos plovimo, šukavimo, dantų valymo, blogai jaučiasi dideliuose susibūrimuose ir triukšmingoje aplinkoje.</p>	<p>Reikia daugiau sensorinių dirgiklių, siekiant gauti atsaką. Deda daiktus į burną. Patinka aštrūs ir sūrūs patiekalai. Netvarkingas. Gali turėti antsvorio. Aukštas skausmo slenkstis. Žemas raumenų tonusas, netaisyklinga posturalinė kontrolė. Nerangumas.</p>	<p>Juda bet kaip (bėga, sukasi, šokinėja), bet neina. Sunku ramiai išsėdėti. Dažnai sulaužo pieštukus arba netyčia užgauna kitą žmogų. Krenta ant žemės. Patinka aštrus, sūrūs, traškantis, lipnus maistas.</p>
<p>Žmonių, vietų ar veiklų vengimas, susijęs su negalėjimu efektyviai dalyvauti.</p>	<p>Visos užduotys, kurios neduoda didelių sensorinių jutimų, suvokiamos kaip sunkios ir demotyvuojančios.</p>	<p>Nuolat juda ir dažnai pakankamai neišvysto stambiosios ir smulkiosios motorikos įgūdžių.</p>

Projektas BREAK „Įveikiant kliūtis vaikų reabilitacijoje: nuo korekcijos link inkluzinio bendradarbiavimo“ įgyvendinamas pagal Europos kaimynystės priemonę ir yra finansuojamas Europos Sąjungos. Interneto svetainė https://ec.europa.eu/info/index_en
Ši publikacija buvo parengta padedant Europos Sąjungai. Už publikacijos turinį atsako tik Lietuvos jūrų muziejus ir jis negali būti laikomas atspindinčiu Europos Sąjungos požiūri.